ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

РІК XXII ТРАВЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ 1975 Ч. 5-6 (249-250)

РОЗГАДАЙМО!

ЛІСОВА ХРЕСТИКІВКА

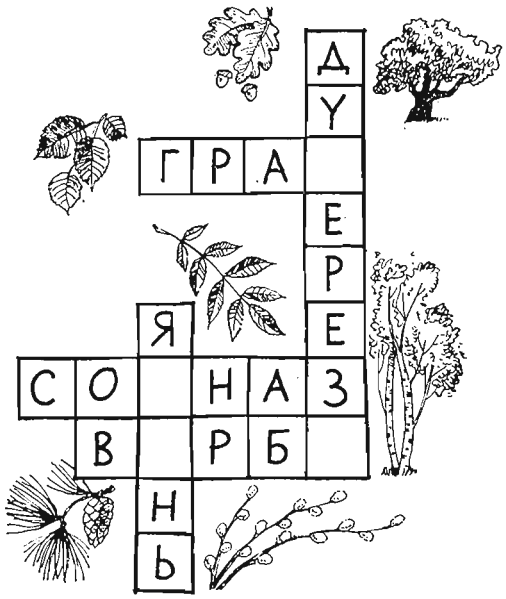

Впишіть у порожні квадратики бракуючі букви так, щоб дістати назву сімох лісових дерев. Як бачите, ці дерева, або їх листочки нарисовані теж.

ЗАГАДКА-НЕДОМОВКА

Що то за море,
Вільне, просторе,
Що у погоду, мов скло, прозоре,
А у негоду — хвилі, мов гори?
Течуть до нього малі й великі
Із України усякі ріки.

Слухає Леся, дівча проворне,
Потім говорить:
— То Ч . . . .
Море.

ШАРАДА

Перше — напій означає,
Друге — з неба опадає,
Ціле ж слово — соковиті ягідки
Люблять їсти дітоньки.

ЗАГАДКА-НЕДОМОВКА

Як згубила „к" коса,
Стала із коси о . .
А знайшла вже знову „к",
То загубила „а".
І тоді став . . . з коси
Полетів він у ліси.

ХТО Я?

Серед темряви лечу
І світельцем мигочу.
Влітку ввечері мене шукай,
Де дерева, зелен гай.

ХТО ВІН?

На капусті я родився
І капустою живився,
На капусті я й умер,
Та ізнов ожив тепер.
Тільки вже не той я став,
Що в капусті плазував:
Не плазую, а літаю,
Бо прегарні крильця маю.

ЩО ЦЕ?

а) Кравець — в воді проживає
Та нічого він не шиє,
Хоч ножиці має.

б) Які ноги, такий ніс,
По болоті ходить скрізь,
Хату на хаті має,
Жабам рахунок знає.

в) Довгі ноги, довгий ніс,
Прилетів — обід приніс:
Смачних жабеняток
Для своїх дитяток.

ЧОМУ ЛЮБИТЬ?

Син: — Мамо! Не викидайте цього годинника. Я його люблю.

Мама: — Алеж у ньому алярмовий дзвінок зіпсований.

Син: — Власне тому я його люблю.

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстрація виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата становить у ЗОА — 5.00 долярів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС — 4.00 доляри. Ціна окремого числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 центів.
"THE RAINBOW" — "VESELKA"
Обкладинка роботи — Зенона Онишкевича.
Published monthly, except June to September Bi monthly at Jersey City, New Jersey
81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303
Subscription $5.00 per year. UNA members $4.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Ніна Мриц — Галя і квітка

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Михайла ДМИТРЕНКА*

ПЕТРУСЕВА МАТУСЯ

Притулився до мами Петрусь:
— Є на світі багато матусь,
Є в Опенки, в Упяни, в Юрка,
Але жадна із них не така,

Не така, як ви, мамо, хороша,
Між усіх най-най-най-найдорожча!
А чому? Знаю добре це я,
Бо найкраща матуся — своя!

ГАЛЯ І КВІТКА

(До ілюстрації на обкладинці)

Коли б не мала Галя мами,
Хотіла б жити між квітками
В городчику упітку,

Бо навіть мама, що все знає,
Не раз до Галі примовляє:
„Моя ти доню-квітко!"

Р. З.

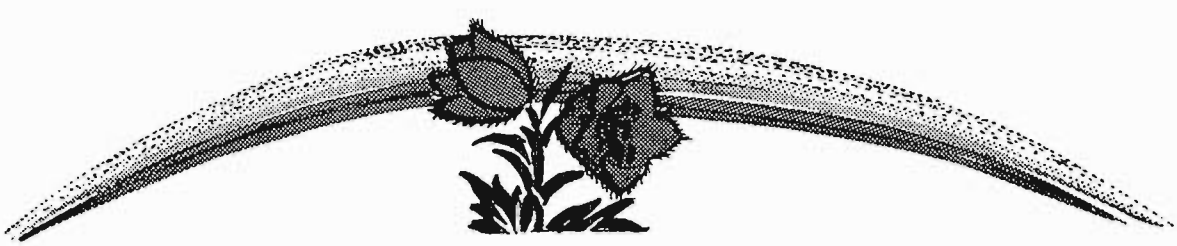

Слова: Микола ЩЕРБАК *Музика: Сергій ЯРЕМЕНКО*

МОЛИТВА

Ми молимось край ніг Твоїх, Пречиста,
Вклоняємось у лагідній покорі,
Дай нам зрости, як квіти вранці чисті,
Серцями світлі, як на небі зорі.
Хай Твоя ласка гріє,
Благодатна, Маріє!

Ми молимося, милосердна Мати,
Дай нам здоров'я, мудрости і сили,
Щоб ми змогли Тебе возвеличати,
Щоб ми ім'я святе в душі носили.
Хай Твоя ласка гріє,
Благодатна, Маріє!

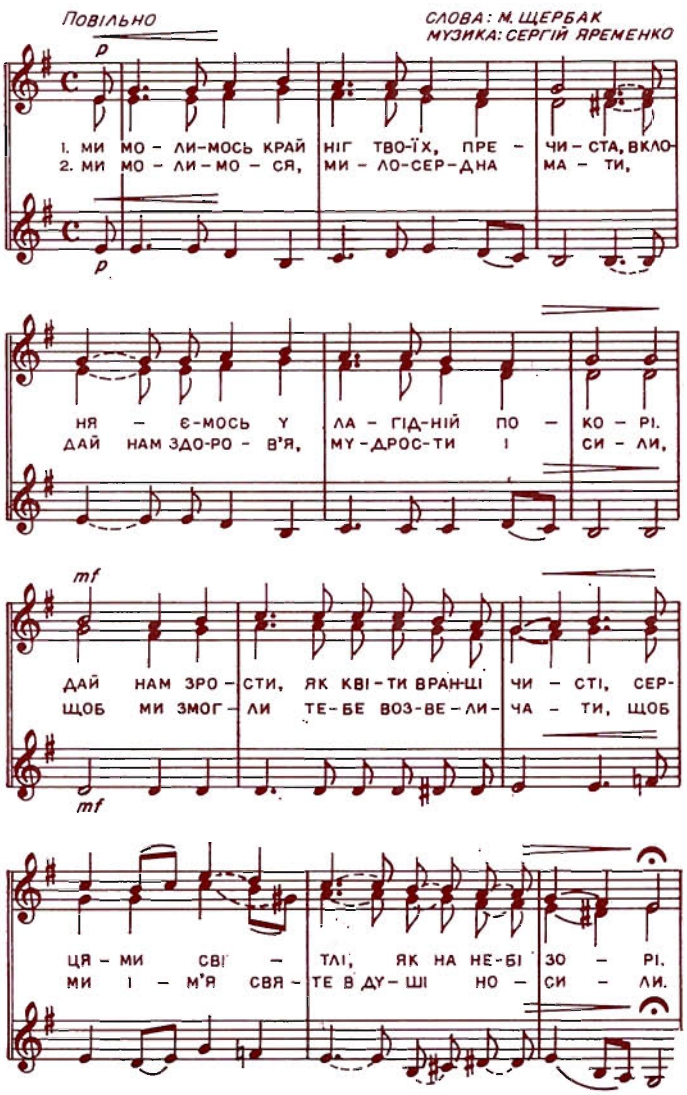

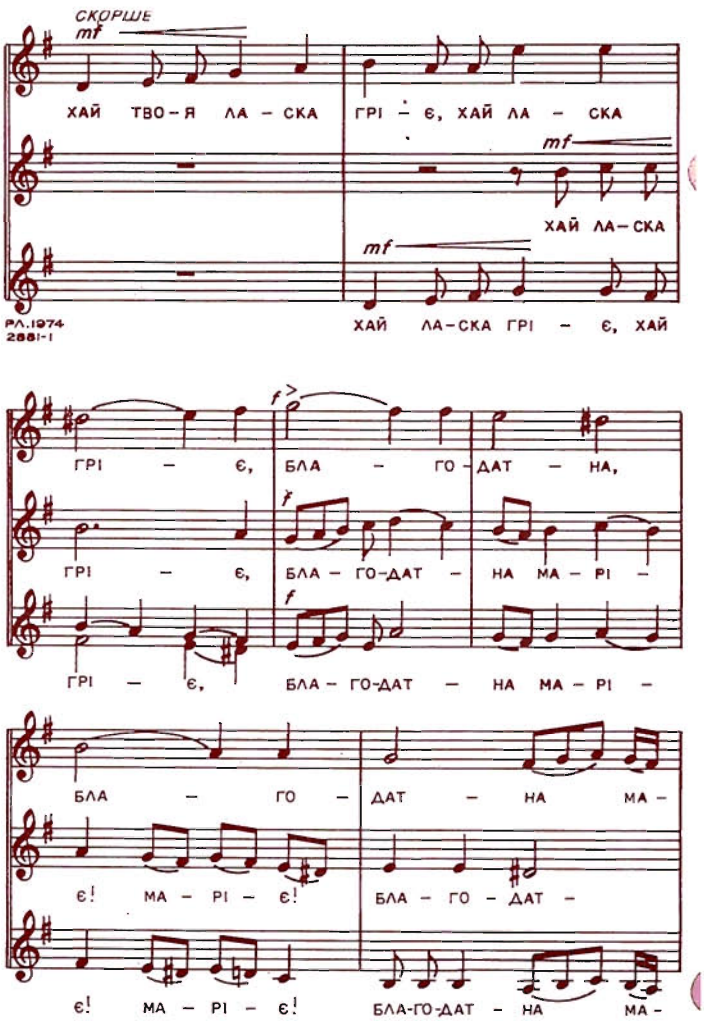

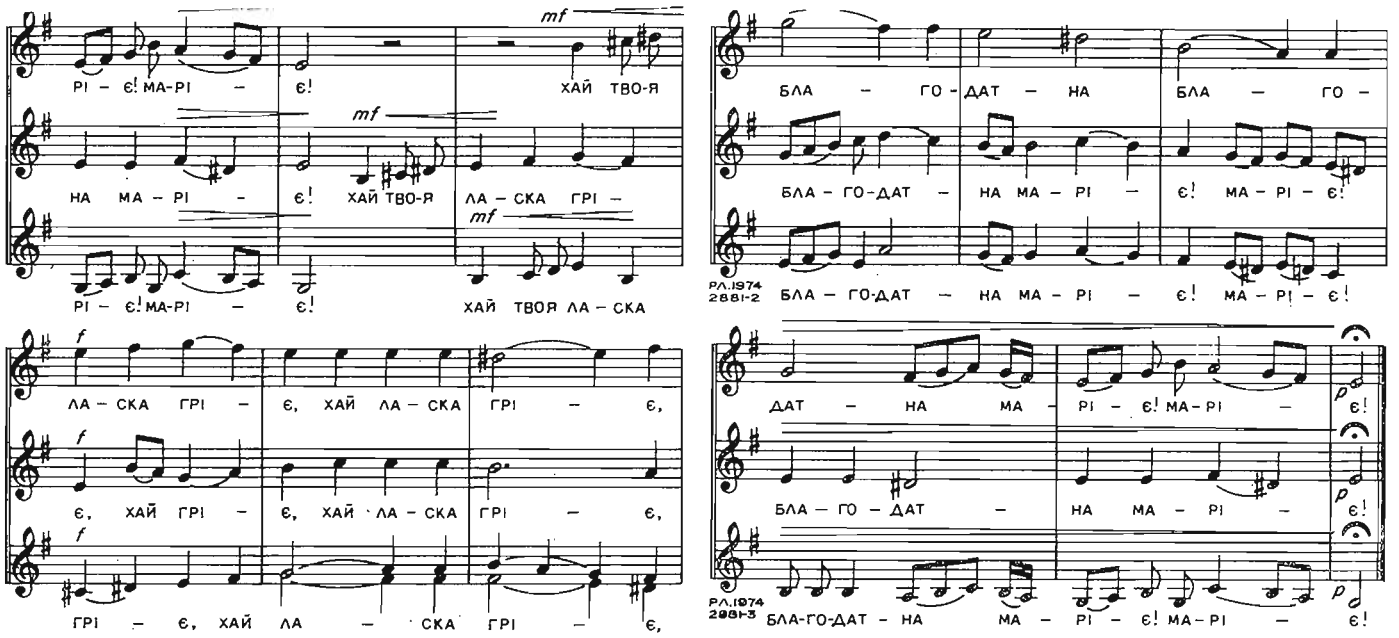

Алла КОССОВСЬКА

СВЯТО ВЕСНИ

Підросли пахучі трави,
Застелили все навкруг —
Це прийшов зелений травень,
Наш веселий, щирий друг.

Зацвіли грушки і вишні,
Цвіт їх білий і пухкий,
І дзвенить все вище й вище
Жайворонка спів дзвінкий.

Травень — місяць теплий, любий,
Це весни правдиве свято!
І чогось сміються люди
Й горобці кричать завзято.

Геть пішла зима з снігами,
Вкрилась квітами земля.
Небо сонячне над нами,
Ми щасливі — ти і я!

К. ПЕРЕЛІСНА

Ілюстрація Юрія КОЗАКА

СУНИЧКИ

Виглядають із травички
Дві повнесенькі суничкн,
Мабуть, зовсім вже доспіли,
Бо, як жар, почервоніли.

Так і просяться: „Зірви!"
Я до них! А із трави
Джміль сердитий, волохатий:
„Ти куди сунички рвати?!

Ці сунички... жу-жу-жу!
Я для себе бережу!"
Я поглянув на сунички
І тікати із травички!

ОДНОГО ВЕСНЯНОГО ДНЯ

(П'єска у двох картинах)

Дійові особи:

Карпо	школярі	Сон
		Лісова царівна
Марійка		Білочка
Микола		Ворона
Діти		Зайчики

1-ша картина: на вулиці недалеко школи.
2-га картина: в лісі.

ПЕРША КАРТИНА

(Весняний сонячний ранок. Цвітуть дерева, чути пташиний спів. Входить Марійка й тягне за руку Миколу).

МАРІЙКА. Ходімо швидше, бо он уже всі діти пішли до школи! Ми — останні. Дивись, за нами нікого нема!

МИКОЛА. А он іще Карпо йде! Почекаймо його й підемо разом!

МАРІЙКА. Але чого він так повільно йде? *(Голосно гукає).* Карпе! Ка-а-рпе! Іди швидше, бо вже пізно!

МИКОЛА. Поспіша-а-ай! Ми на тебе чека-а-аємо!

МАРІЙКА. Що це з ним? Іде, ніби хворий.

(Входить Карпо, вдаючи хворого).

КАРПО. Ох, як у мене все болить!..

МИКОЛА. Ти справді хворий? Щось я тобі не дуже вірю, бож учора ввечері ти швидше від усіх бігав за м'ячем.

КАРПО. Так то було вчора та ще й увечері. А сьогодні я захворів...

МАРІЙКА. То чому ж ти не лишився вдома, в ліжку?

КАРПО. Спершу я думав, що зможу йти, а тепер бачу, що не можу...

МИКОЛА. А що з тобою? Що в тебе болить?

КАРПО. Голова болить... І живіт болить... І горло починає боліти... Ні, я таки не піду до школи! Ідіть ви самі і скажіть учительці, що я захворів.

МАРІЙКА. Якщо ти й справді такий хворий, то йди додому! Нехай мама покладе тебе в ліжко.

МИКОЛА. І покличе лікаря.

КАРПО. Навіщо його кликати? Я і без лікаря видужаю.

МИКОЛА. Не дуже ти хворий, коли так кажеш.

КАРПО. Ой, ні! Я дуже хворий! У мене голова болить, і живіт болить...

МИКОЛА. І горло почало боліти... Та вже чули!

МАРІЙКА. Не стогни, а йди додому! Ми ввечері тебе відвідаємо.

МИКОЛА. До побачення, тяжко хворий! Ха-ха-ха!

(Микола й Марійка виходять).

КАРПО. *(сідає на лавку).* Чого вони сміялися? Невже помітили, що я справді не хворий, а тільки вдаю такого? Напевно помітили... Це моя вина! Треба було більше стогнати. Ну, вони пішли до школи, а що ж мені тепер робити? Додому я не піду — мама відразу пізнає, що я не хворий... Піду погуляю! Далеко, далеко, аж до лісу. А вдома скажу, що був у школі. В лісі сьогодні гарно, тепло, сонячно... Ляжу на травичку і пташок слухатиму. Ось так! *(Розлігся на лавці, солодко потягаючись).*

ДРУГА КАРТИНА

(Густий ліс. Входить Карпо, втомлений, сідає на пеньок).

КАРПО: Ох, як я далеко зайшов! Самі дерева та кущі. І як я вийду звідси на дорогу? Нікого нема... Мені страшно!.. *(Сідає на землю, плаче, потім схиляється на траву).*

(Входить Сон. на ньому довга блакитна одежа. Сон ходить довкола Карпа, віючи над ним блакитним шалем).

СОН.

Я Сон весняний, Сон легенький,
Я тихий, добрий і привітний.
Я можу кожного тихенько
Приспати завжди непомітно.
В обіймах теплої весни
Люлі-люлі, спи, засни...

(Сон зникає... Із-за дерев з'являється Лісова Царівна. На ній довга сукня з вишиваними рукавами, довге волосся, на голові корона).

ЛІСОВА ЦАРІВНА. Чого ти плачеш, хлопчику? Що ти тут робиш?

КАРПО. Я заблудив... Не знаю, як вийти на дорогу.

ЛІСОВА ЦАРІВНА. А ти давно тут?

КАРПО. Я прийшов сюди ще вранці.

ЛІСОВА ЦАРІВНА. Чому ж ти не запитаєш Білочку, Зайчика абого когось із пташок? Напевно кожне з них згодиться допомогти тобі.

КАРПО. Як же мені їх питати, коли ні вони мене, ні я їх не розумію?

ЛІСОВА ЦАРІВНА. Це не біда!.. Я можу зробити так, що ти розумітимеш мову всіх звірят і пташок, які живуть у цьому лісі.

КАРПО. Справді? Хто ж ви така?

ЛІСОВА ЦАРІВНА. Я — Лісова Царівна. Підійди до мене ближче, не бійся! *(Карпо несміливо підходить).* Бачиш отой струмочок між кущів?

КАРПО. Бачу. Вода в ньому якась дивна, блискуча, неначе срібна.

ЛІСОВА ЦАРІВНА. Той струмок чарівний. Хто нап'ється з нього, той розумітиме мову всіх звірів і пташок.

КАРПО. Назавжди, на все життя?

ЛІСОВА ЦАРІВНА. Ні, лише на той час, на який я дозволю. Іди до того струмка і напийся з нього води! *(Зникає).*

КАРПО. Оце чудо! Лісова Царівна зі мною говорила!.. Побіжу зараз до того струмка, напʼюся води. Може й справді зможу тоді розмовляти зі звірятами і пташками. Попрошу їх, щоб допомогли мені вийти з лісу, поки ще не стемніло. *(Вибігає).*

(Підстрибом з'являється Білочка з торбинкою горішків).

БІЛОЧКА.

Я маленька Білочка
Стриб, стриб, стриб!
А у лісі гілочка
Скрип, скрип, скрип.

Я живу на дереві
У дуплі.
Там собі і взимку я
У теплі.

Не страшні дощі мені,
Ні вітри!
Я весела Білочка
Стриб, стриб, стриб!

(Сідає на землю, висипає з торбинки горішки). Скільки ж це я сьогодні назбирала горішків? Здається, більші ніж учора. Треба порахувати. Один, два, три, чотири...

(Входить Карпо).

КАРПО. Що за чудо! Що за диво! Білка рахує горіхи й говорить людським голосом. А може це вона говорить по-своєму, а я розумію її тому, що напився води з чарівного струмка? *(Підходить ближче).* Добридень, Білочко!

БІЛОЧКА. *(злякалася, ховає горішки).* Хто ти такий? Я тебе ніколи тут не бачила.

КАРПО. Не лякайсь, я не візьму твоїх горішків! Мене звуть Карпом. Я заблудив у лісі. Чи не знаєш ти, як мені вийти на дорогу?

БІЛОЧКА. Знаю. Але спершу скажи мені, чому ти тут? Я бачила, як сьогодні вранці діти йшли до школи. Чому ти не пішов з ними?

КАРПО. Бо я . . . Я захворів . . . У мене голова болить . . . і живіт болить, і горло.

(Вбігає Ворона)

ВОРОНА. Кр-р-р-а! Кр-р-р-а! Це неправда, що що Кар-р-по хворий, неправда! Він здор-р-ровий! Я вранці сиділа на дереві біля його хати, все бачила й чула. Він зібрався йти до школи, а потім передумав, обдурив своїх приятелів, сказав, що хворий, а сам пішов собі гуляти. Кар-р-рпо сказав непр-р-равду, непр-р-равду! Сором Карпові, сор-р-ром, сор-р-ром!

КАРПО. *(замахнувся на Ворону)*. Геть звідси!

(Ворона вибігає).

БІЛОЧКА. Тепер я розумію, чому ти з книжками. Ворона сказала правду. Вона всюди літає й усе знає.

КАРПО. Вибач, Білочко, я не хворий . . . Я просто не хотів іти до школи.

БІЛОЧКА. Недобре ти зробив, Карпе! Адже скоро кінець навчання і ти матимеш ціле літо для відпочинку.

КАРПО. Я більше так не робитиму, пробач мені!.. Поможи вийти з лісу, вернутись додому!

БІЛОЧКА. Добре, я виведу тебе на дорогу. Але спершу ти поможи мені порахувати горішки. Ось я їх усіх висиплю на землю, а ти кидай до торбинки і рахуй.

КАРПО. *(рахує)*. Один, два, три, чотири, шість . . .

БІЛОЧКА. А де поділося п'ять?

КАРПО. О, це я збився. П'ять, шість, сім, вісім, дев'ять, десять . . . десять . . . десять . . .

БІЛОЧКА. Стривай! Ти вже тричі сказав „десять". А де ж поділися „одинадцять" і „дванадцять"?

КАРПО. Я . . . я не знаю . . . Я вмію рахувати тільки до десяти.

БІЛОЧКА. *(аж підскочила від здивування)*. Як? тільки до десяти? І тобі не соромно? Адже ти ходиш до школи!

КАРПО. Я ще не навчився, не встиг.

БІЛОЧКА. Ой, який же ти лінивий, Карпе, який лінивий! Інші діти ще в дитячому садку вміють рахувати до десяти. Я ще такого лінивого хлопчика не бачила.

(Вбігає Ворона).

ВОРОНА. Кар-р-по лінивий, Кар-р-по лінивий! Уміє рахувати тільки до десяти. Сор-р-ром Кар-р-пові, сор-р-ром, сор-р-ром!

КАРПО. Замовкни, Вороно!

ВОРОНА. Тобі вже давно пора вміти рахувати до тисячі, давно, пор-р-ра, пор-р-ра, пор-р-ра!

(Карпо замахується гіллякою, Ворона вибігає).

БІЛОЧКА. Якщо ти вмієш рахувати тільки до десяти, то віддай мені мої горішки! Я їх і без тебе порахую. До побачення! *(зібравши горішки в торбинку, вибігає).*

КАРПО. Білочко, куди ж ти, почекай! Ти забула показати мені, як вийти з лісу. Почека-а-ай! . . Не чує, побігла . . . *(сідає на пеньок і плаче).*

(Входять Зайчики — троє або більше. Ставши вколо, співають і танцюють).

ЗАЙЧИКИ.

А вже красне сонечко
Припекло, припекло...
Ясне, щире золото
Розлило, розлило . . .

Ой не скоро вернуться
Сніг і лід, сніг і лід . . .
Буде в нас капустонька
На обід, на обід . . .

Ми самі капустоньку
Поїмо, поїмо,
А вовкам зажерливим
Не дамо, не дамо!

Хай вовки зубаті
Пропадуть, пропадуть,
А сіренькі зайчики
Хай живуть, хай живуть!

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Тихо! . . Я чув, як щось заворушилось.

ЗАЙЧИК ДРУГИЙ. Може то вовк?

ЗАЙЧИК ТРЕТІЙ. Тікаймо, поки не пізно!

КАРПО. Зайчики, не лякайтесь! Це не вовк, це я, Карпо!

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. А хто ти такий, звідки тут узявся?

ЗАЙЧИК ДРУГИЙ. Чому ти сам? Такі малі діти, як ти, ніколи самі лісом не ходять.

ЗАЙЧИК ТРЕТІЙ. Тебе може з'їсти вовк!

А вже красне сонечко припекло, припекло, ясне, щире золото розлило, розлило.

КАРПО. Ой, не згадуй про нього — мені і так страшно! Я, Зайчики, заблудив. Я мусів іти до школи — і не пішов... Пішов гуляти в ліс, а тепер не знаю, як звідси вийти.

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. То це ти, замість сидіти в школі, втік до лісу? І тобі не сормно?

КАРПО. Дуже соромно... Я більше так не робитиму. Пробачте мені!

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Коли ти обіцяєш більше так не робити, то ми тобі пробачимо. *(Звертається до інших Зайчиків)*. Пробачимо йому?

ЗАЙЧИКИ. Пробачимо, пробачимо!

КАРПО. Зайчики любі, поможіть мені вийти з лісу! Я все життя буду вам дякувати за це.

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Отже, слухай уважно! Бачиш он там маленьку стежечку між кущів?

КАРПО. Бачу!

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Іди по ній і рахуй кущі по правому боці від себе.

КАРПО. А для чого їх рахувати?

ЗАЙЧИК ДРУГИЙ. Ти не перебивай, а слухай уважно!

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Як нарахуєш сімнадцять кущів, то зупинись!

КАРПО. *(починає плакати)*.

ЗАЙЧИК ТРЕТІЙ. Чого ти плачеш?

КАРПО. Бо я... я можу рахувати тільки до десяти.

(Зайчики сміються, аж на землю попадали).

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Оце так! Тільки до десяти!

ЗАЙЧИК ДРУГИЙ. Таж ти вже майже цілий рік до школи ходиш!

ЗАЙЧИК ТРЕТІЙ. Якщо він ходить до школи так, як сьогодні, то воно й не дивно, що не навчився рахувати.

(Чути здалеку дитячі голоси вбігає Ворона).

ВОРОНА. Тікайте, Зайчики, тікайте, бо сюди йдуть діти!

КАРПО. Де вони, де? Це вони мене шукають, я знаю! Зайчики, не бійтесь!

ЗАЙЧИК ПЕРШИЙ. Ні, ми таки краще сховаємось! Адже ми, Зайці, дуже полохливі.

ЗАЙЧИК ДРУГИЙ. Тікаймо швидше, бо он вони вже близько!

(Зайці вибігають).

ВОРОНА. Кар-кар-кар-р-рпо врятований! Кар-р-рпо врятований!

(Ворона вибігає).

КАРПО. *(став на пеньок, махає хустинкою)*. Миколо! Марійко! Васильку! Де ви? Я тут! Я тут! Ідіть сюди, поможіть мені!

((Входить гурт дітей, між ними Марійка й Микола).

КАРПО. *(кидається до них, обіймає)*. Ой, як добре, що ви мене знайшли!

МАРІЙКА. Добридень, тяжко хворий хлопчику! *(Всі сміються)*.

МИКОЛА. Я ще не чув, щоб хворі аж до лісу втікали...

КАРПО. *(Схлипує, втирає очі)*. Ну годі вам! Як би ви знали, як мені страшно було, то не сміялися б з мене.

МАРІЙКА. То це ти справді плачеш?

КАРПО. Угу...

МИКОЛА. Від страху чи від сорому?

КАРПО. Від сорому...

МАРІЙКА. А я думала, що від радости, що ось нас побачив.

КАРПО. Від радости також! Не знаю, щоб я робив без вас... Тут, у лісі, вовки напевно є...

МИКОЛА. Аякже! Обов'язково! Он там за кущами сидять і чекають, щоб ніч настала... Може залишишся на ніч, щоб їх побачити?

(Діти сміються).

МАРІЙКА. *(до Миколи)*. Ну, годі вже тобі, він і так добре налякався.

КАРПО. Якби тобі, Миколо, таке трапилось, ти б не жартував!

МИКОЛА. Мені не трапиться, бо я не вдаю, що хворію, і до школи ходжу.

МАРІЙКА. А ми сьогодні нову пісню вивчили!

КАРПО. Яку?

МАРІЙКА. Хочеш почути?

КАРПО. Дуже!

МАРІЙКА. *(до всіх дітей)*. Ану, беріться за руки, ставайте в коло, заспіваємо Карпові нашу нову пісню!

(Коли діти починають співати, з лісу виходять і пристають до їхнього гурту Білочка, Ворона, Сон, Зайчики й Лісова Царівна. Всі стають в одне коло і співають).

ВСІ.

„Весно, Весно, Весняночко,
Прийди до нас, паняночко!
Розвій хмари сніговії,
Розбий мости крижанії,
Зніми чари зимовії,
Зрости трави шовковії,
Посій квіти запашненькі,
Приводь пташки голосненькі,
Весно, Весно, озовися,
Прийди до нас, не барися!

Усміхнулась Весна жвава —
Зозуленька закувала,
А гукнула веселенько —
Обізвався соловейко.

А ми теє зачуваймо,
Весну красну звеличаймо,
Заплітаймось у таночки,
Заспіваймо весняночки:
Весно, Весно, Весняночко,
Хвала тобі, паняночко!

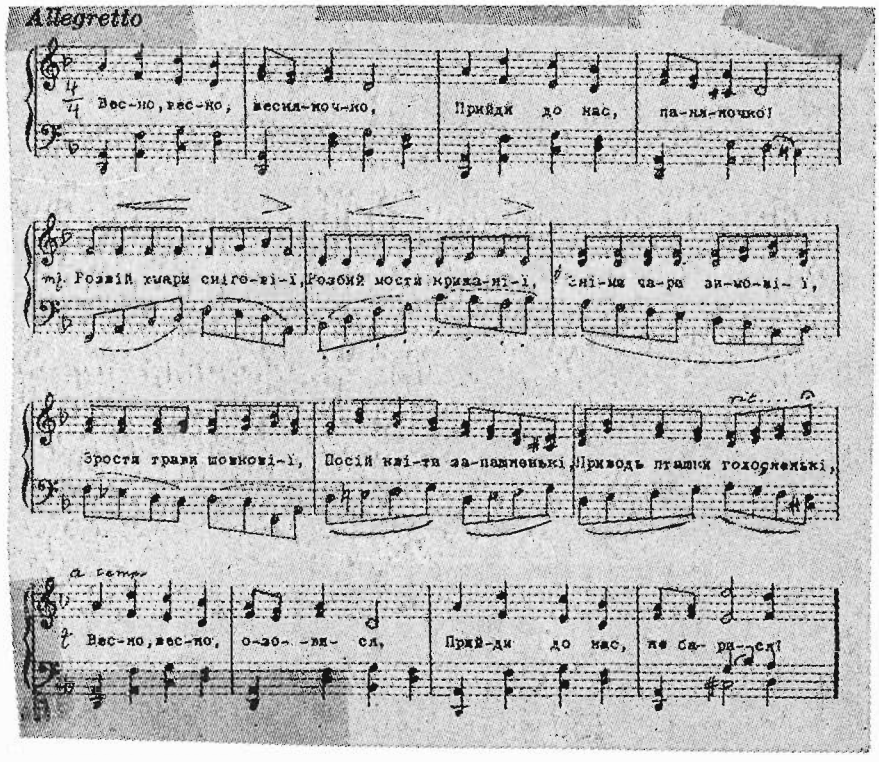

(Слова до пісні „Весно, весно, весняночко!" написала Дніпрова Чайка, музику уклав Осип Залеський. Її можна співати на один або два голоси, а також хором при фортепіяновому акомпаньяменті).

(Кінець)

Володимир МАЦЬКІВ

ПТИЦЯ, ЩО НЕ ВИХОВУЄ СВОЇХ ДІТЕЙ

Хто цікавиться птахами і часто приглядається до їх життя на волі серед природи (а навіть у телевізії), той знає, з якою дбайливістю вони виховують своїх дітей.

Навесні кожна пташка мостить гніздечко. Горобці гніздяться звичайно під дахами доміз або в розколинах мурів. Ворони та сороки сплітають свої гнізда з тонких галузок на високих деревах. Орли кладуть гнізда на недоступних гірських скелях, бузьки — на покрівлях хат, жайворонки на полі, денебудь під межею... Кожна порода птиць будує своє гніздо інакше та з іншого матеріялу. Є гнізда з галузок, трави, рослинних волокон, зшитого докупи листя, болота, видовбані в стовбурах дерев (дупла) тощо. Деякі гнізда бувають складні своєю будовою.

Коли гніздо готове, самичка зносить до нього яєчка, сідає на них і вигріває їх своїм власним теплом, тобто „висиджує". Таке висиджування триває два, три або й чотири тижні, залежно від породи пташки. Є такі породи, що тільки самичка висиджує яєчко, а самчик приносить їй їжу, а буває, що сидять навперемінку самичка і самчик. Коли ж з яєчок виклюються молоді пташенята, то вони деякий час голі й такі немічні, що їх треба ще не тільки годувати, але й огрівати. Тоді пташки-батьки мають багато роботи, щоб виживити й виховати своїх дітей. Але це вони роблять радо і з усіх своїх сил. Свій обов'язок вони сповняють дуже докладно.

Як молоді пташенята підростуть і поростуть у пір'я, то вчаться літати. Тоді батьки-пташки мають з ними теж немало клопоту, бо пташенята ще не вміють знайти собі їжі, не вміють ховатися від ворогів, від дощу та інших небезпек і неприємностей. Та й лет їх ще дуже непевний. Батьки їх усього навчають аж до часу, коли їх діти стануть уже дорослими та як слід вихованими пташками.

Але в Україні та в усій південно-східній Европі живе вліті досить велика птиця, що не вміє чи не хоче виховувати своїх дітей. Вона завбільшки як голуб, лише має довший і кращий хвіст і вкрита гарним сивим пір'ям. Прилітає з теплих країв у ту пору, коли на деревах появляються перші листочки або перший цвіт. Зараз дає про себе знати своєрідним співом-покликом: ку-ку, ку-ку. Цей спів і голосний, і такий приємний, що хто його вперше почує, мусить усміхнутися. Ця птиця — зозуля.

Хоч зозуля і гарна, і весела, і її милого співу всі радо слухають, але вона не виховує своїх дітей. Чому — годі сказати.

Коли навесні всі пташата будують або відновляють гнізда, зозуля лише підглядає, до котрого чужого гнізда можна б покласти своє яєчко. Вибирає гнізда комахоїдних пташок, синичок і мухоловок, зовсім не зважаючи на те, що ці пташки куди менші від зозулі. Коли підгляне, що в якомусь гнізді з'явилося перше яєчко, вона зараз летить туди та непомітно зносить ще й своє. Більше вона цим яєчком не цікавиться. Друге яйце покладе в інше гніздо, третє в ще інше... Що далі буде, вона не турбується, літає садами-лісами і співає своє безжурне ку-ку, ку-ку.

Пташки, що в їх гніздо зозуля поклала своє яйце, не знають цього й висиджують його враз із своїми яєчками. Коли виклюються молоді пташенята, то їх треба зараз годувати. Зозуленя є більше від „домашніх" пташенят. Часто буває, що пажерливе зозуленя забирає всю поживу від прибраних батьків, а їхні діти не мають чого їсти. Деколи зозуленя виштовхне з гнізда менших пташенят, і вони, падають на землю, забиваються. І так воно росте швидко, поростає в пір'я та вчиться літати й шукати собі поживи. В усьому допомагають йому ці прибрані батьки, вони, видко, не вміють відрізнити своїх рідних дітей від підкидька.

Коли настає гаряче літо, вже не чути цього милого поклику ку-ку, ку-ку. Зозуля вже не співає. Восени зозулі відлітають до теплих країн.

Зозуля належить до пожиточних птахів, бо поїдає дуже багато гусениць і червяків, що живуть на корі дерев і об'їдають кору та листя.

Пояснення-словничок: **мостити гніздо** — вити, будувати; **розколина** — тріщина (split, crevice); **покрівля** — дах (roof); **орел** — eagle; **сорока** — magpie; **жайворонок** — sky-lark; **межа** — furrow between two fields; **порода** — species, breed; **волокно** — fibre, filament; **самичка і самчик** — пташки жіночого й чоловічого роду; **пажерливий** — ненаситний (insatiable); **гусениця** — гусінь (caterpillar); **червяк** — worm.

М. МАМОРСЬКИЙ

І ШКОЛІ ТРЕБА ВАКАЦІЙ

Посеред міста, на горі,
Із школою прощались школярі;
Гуртом прощались, ставши в коло:
„Бувай здорова, мамо-школо!

Не день, не тиждень — довгий час
Ти розуму навчала нас,
Ти ніжно нас дітей, любила,
Як кожна мама, рідна, мила.

Хоч і кривилась у журбі,
Як дошкуляли ми тобі,
То нашу буйність ти прощала,
Ні гніву, ні жалю не мала.

Ти не жаліла сил і труду,
Щоб виросли з нас чесні люди,
Щоб пам'ятали Рідний Край,
Де степ, Дніпро і де Дунай.

Отож, тепер, по чесній праці
Тобі потрібно теж вакацій.
Ми в табір їдемо, у гай,
А ти отут відпочивай!"

Кривитися (про обличчя) — to make a wry face; **дошкуляти** — докучати (to worry, to bother); **буйність** — неопанована, занадто вільна поведінка.

ЯК ПЕТРИК ШУКАВ ВАКАЦІЙ

(Ілюстрація Любослава Гуцалюка)

З блискучим сонцем і білими хмаринами на голубому небі, під радісний гомін міської дітвори закінчився навчальний рік у Петриковій школі. Але чомусь не було так весело, як би хотілось. Сонце пливло десь високо-високо у блакитних просторах, байдуже до учнівської радости. Сонце не радувало міста приязним усміхом, але спересердя сипало на нього свій пекучий жар. Білі баранчики хмар ніби перестрибували з даху на дах, щоб чимскоріш утекти з гарячого міста. Вітер, замість покачатися по розігрітих сонцем вулицях та відсвіжити охлялих від спеки людей, потрясав вершками кленів і ясенів на задвірках.

Петрик одержав гарне свідоцтво від учительки і поцілунок від мами, а бабуня, погладивши його чуприну, сказала:

— Тепер маєш вакації!

— А вже ж! Цілі два місяці! Мушу їх гарно провести! — відповів задоволено Петрик і приязно глянув на блискучий телевізор в кутку кімнати. — Тепер буду на тебе дивитися, скільки захочу. Вже ні мама, ні бабуня — ніхто не питатиме, чи я вивчив розділ з історії, чи написав домашні задачі.

Він увімкнув телевізор і розсівся на м'якім фотелі. Що за розкіш! Петрикові здалося, що вакації ніби підійшли й сіли поруч із ним . . .

Але було гаряче, парно й душно. Ще хвилина — і піт виступив краплинками на Петриковім обличчі. Важко було зібрати увагу, слідкувати за тим, що діялося на екрані. Петрик відчув утому.

— Ні, тут погано! — сказав. — Піду краще до хлопців, пограємо у м'яча.

Вийшов на хідник перед своїм домом. На цьому вузькому, гарячому й нерівному хіднику відбувалися забави сусідських хлопців. Тут, де дім доторкався дому, кращого місця не знайти.

Та хлопців не було. Вони кудись порозходилися.

— „Піду в кіно! — подумав Петрик. — Там бодай прохолодно."

Кінотеатр був недалеко. Глядачів було небагато. На екрані йшла завзята боротьба навкулачки: борці по десять разів падали знеможені на землю і зараз же схоплювалися, повні завзяття й сили. Коли по довгих засідках, гонитві і змаганнях почали один за одним падати вбиті й оце вже п'ятий труп звалився на землю, Петрик позіхнув. Скільки разів уже таке бачив? Петрик не любить, коли люди вбивають людей — навіть на екрані . . . Нудно. І ноги терпнуть . . .

— „Ні, і тут недобре! — подумав. — Я поклав собі гарно провести вакації, а бачу — щось не те . . ."

І Петрик вийшов з кінотеатру. Він був здоровий хлопчина, його кортіло рухатись, бігати, розім'яти задеревілі ноги, а не сидіти непорушно на одному місці.

— Петрику! Петре! Пе . . . ! — кликав хтось із авта, що поволі проїжджало вулицею. Хтось махав рукою. Петрик упізнав на задньому сидженні Ярка, свого шкільного товариша.

Авто зупинилося.

— Дядько взяв нас на проїздку по місту, — сказав Ярко. — Хочеш — сідай з нами!

Петрика не треба двічі просити. За хвилину він сидів в авті поруч із Ярком. За водія був стар-

ший Ярків брат Осип, а біля нього сиділа їхня сестра Маруся.

Їздили різними вулицями, повертали то наліво, то направо поміж високими будівлями, проїжджали через парки з клюмбами й білими павільйонами. Але Петрик майже нічого не бачив, бо все швидко миготіло в нього перед очима й годі було до будь-чого придивитися. В авті теж було гаряче, а коли хтось відчиняв вікно, то вітер „зривав голову" і Маруся кричала, що в неї болітимуть зуби. До того ж за хвилину в неї розболілась голова, і вона попрохала дядька бертатися додому.

Коли авто зупинилося на Петриковій вулиці, він відчув, що більше втомився, ніж відпочив.

— „А я ж поклав собі гарно провести вакації! Де ж шукати тих гарних вакацій?"

***

Минули два дні, повні нудьги. Спека, парнота, розпалені сонцем цементові плити, розігрітий до м'якости асфальт, повітря, повне сажі й сопуху — все це ставало таке нестерпне, що Петрик не видержав.

— Матусю, чи я міг би поїхати до тітки Тані?

— Я, власне, вибираюсь до тітки в цю неділю! — відповіла мама. — Поїдемо обоє.

Тітка Таня мешкала за містом. Ліворуч її дому було поле, праворуч лісок. Попід лісом петляла невеличка річка з кладочкою, по берегах зеленів вербник, перетиканий ожиною, малиною.

По обіді мама з тіткою посідали біля квітника і почали, як завжди, свої довгі розмови. Петрик пішов стежечкою впоперек городу, переступив огорожу й подався навпростець сіножаті. Було цікаво: а що там далі? Ось зустрів його ліс привітним пошумом. Його привітали сині квітки-дзвіночки, защебетали пташки, зазеленіла трава, відсвіжена недавнім дощиком.

На галяві стояло невеличке шатро. Клаптики тіней і сонячні промінчики танцювали на його сірому полотні. Петрик зідхнув: — Ах, як приємно! Ніде немає краще, як тут!

Сонце цікаво зазирало крізь віти, ніби питало, чи Петрик не хотів би погратись у піжмурки. Вітерець радісно стрибав по галяві, качався по траві й розносив приємну запашну прохолоду. З кущів вийшли зайчики й вивірка, поставали дибки й з цікавістю приглядалися до хлопця, що усміхався до них приязно. Навіть сова вилізла з темного дупла в старій липі і, витріщивши підсліпкуваті очі, закричала з гілки: „О-го! Я тут бачу — кого? Таж Петрика — йо-го!"

Петрик був пластун-самітник. У місті, де він проживав, майже не було українців, не було і Пласту. Але його пластунське серце тепер відчуло, що справжні вакації можна проводити тільки серед природи. Вона обдаровує кожного такими чарами, яких ніхто інший не може дати.

Петрик зрадів — так дуже зрадів, що його скортіло „подуріти". Він стрибав по траві, танцював, ставав на голову, крутився колесом — доки не втомився. Тоді заліз у шатро й ліг на старого килимка. Звідти дивився на ліс, на хмаринки, що зринали й розтавали в синьому небі, на метеликів, що живими квітами шугали в повітрі, слухав дивну музику мушок і бджілок.

За хвилину на галяві перед шатром заблимав малесенький вогник. Обережно запалив його Петрик, уважаючи, щоб, борони Боже, не загорівся ліс. Сизий димок підіймався стрічечкою вгору, мов хотів зв'язати небо з землею. Петрик лежав у шатрі, спершись ліктями на моріжок, і мріяв: за два тижні почнеться пластунський табір у Кетскильських горах. Петрик обов'язково туди поїде. Адже він поклав собі якнайкраще провести вакації! Він уже знає, де їх шукати!

РОЛЯНИК

Пояснення-словничок: **охлялий** — знемощілий, ослаблений; **гонитва** — pursuit, chase; **розминати ноги** — to stretch one's legs; **петляти** (про річку) — плисти закрувами-петлями; **піжмурки** — назва гри (blind man's buff); **витріщити очі** — to open one's eyes wide; **моріжок або моріг** — green grass, lawn; **сопух** — неприємний запах.

Володимир МАЦЬКІВ

ЗАПОРІЗЬКА СІЧ

У червні 1975 року сповнилося два століття від часу, коли москалі зруйнували Запорізьку Січ. Наказала її зруйнувати цариця Катерина II. За це і взагалі за її ненависть до України Тарас Шевченко в своїх творах не жалів цариці тяжких докорів.

Хоч в Україні не стало запорізьких козаків, та пам'ять про них не пропала: нарід склав про запорожців багато пісень, а письменники написали про них чимало оповідань. Український нарід уважає козаків лицарями-героями, що із зброєю в руках завзято обороняли рідну землю від татар, турків та інших ворогів.

Дмитро Вишневецький-Байда основник Січі

1240-го року величезна татарська орда хана Батия перший раз сплюндрувала княжу Русь-Україну разом з її столицею Києвом. Від того часу татари, що поселилися на Кримському півострові в сусідстві з Україною, майже 500 років набігали на українські землі, грабували, палили, а людей убивали або брали в неволю. Пізніше нападали на наші землі також і турки, що створили були могутню державу зі столицею Істанбулом над Босфорською протокою. Зверхність турецького володаря-султана визнали над собою також татарські хани.

Щоб оборонити українські землі від татар, треба було багато доброго війська. Польща, що в той час володіла українськими землями, такого війська не мала та й не дуже про це дбала. Мусів сам нарід подбати про оборону своїх земель. Отож,

Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний

у кінці XV століття на південних землях України почали творитися збройні відділи, що охороняли населення міст і купецькі валки на степових дорогах. Це військо дістало назву „козаки". Згодом ця назва поширилася також на „уходників", себто тих сміливих людей, що виходили ватагами в степи, полювали, ловили рибу, розводили пасіки, добували сіль тощо. Всі вони мусіли мати завжди при собі зброю і бути готовими до бою.

Щоб ще краще забезпечитися від ворога, українці почали будувати фортеці. І так, козак князь Дмитро Вишневецький заснував над Дніпром, нижче „порогів", на острові Хортиці фортецю, яку названо „Запоріжська Січ". Так само в прикордонних містах збудовано замки-твердині. Військові люди, що стояли залогами в цих замках і містах-„городах", дістали назву „городових козаків". Ще пізніше, коли Україною управляли гетьмани, по всіх більших містах стояли військові залоги-полки, і вони також називалися козацькими.

Польща, а потім і Москва намагалися тримати багату Україну під своєю владою. Тому полякам дуже не подобалося, що козаків ставало чимраз більше. Поляки старалися обмежити кількість козацького війська, хоч потребували помочі від козаків у війнах з турками й татарами. Козаки деколи помагали полякам, бо тим самим ослаблювали силу ворогів, що передусім загро-

жували Україні. І так, у 1621 р. запорожці під проводом славного гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного помогли полякам розбити велику турецьку армію під Хотином, а в 1638 р. разом з німецькими й польськими військами розбили турків, що облягали Відень. Вождь союзних військ, польський король Ян Собєський, доти не відважився починати бою, доки не прийшли козаки.

Коли козаки вбилися в силу, то вже не тільки оборонялися, але й самі наступали на ворогів. Вони випливали на „чайках" Дніпром у Чорне море і відплачувалися татарам і туркам наскоками на їх міста в Криму, навіть на передмістя турецької столиці Істанбулу, а також на ворожі кораблі-ґалери серед моря. Було й так, що козацьке кінне військо вдерлося в Крим.

Козак-запорожець

Найбільшу силу мали козаки, що жили на Запорізькій Січі. Вони не визнавали над собою ніякої чужої влади. Ні туркам-татарам, ні полякам не вдалося здобути Січ. У січні 1675 року (300 років тому) запорізький гетьман Сірко розгромив турків, що підкралися під Січ, щоб її здобути несподіваним наскоком.

З Січі почалося велике повстання українського народу під проводом Богдана Хмельницького проти поляків і по великих перемогах увінчалося створенням незалежної української ко-

Вибір кошового на Січі

зацької держави. Хоч вона не втрималася довго, Запорізька Січ ще з сотню літ зберігала свою самоуправу і була неначе окремою державою з власним військом і землями-„вольностями".

Врешті Москва вирішила позбутися невигідної їй козаччини. Вона боялася, щоб не повторилося те саме, коли за гетьмана Сагайдачного козаки пустошили московські землі під час поль-

Козаки в поході в степу

сько-московської війни, а за гетьмана Івана Виговського розгромили московську армію під Конотопом. Доки існувала Січ, доти Москва не мала певности, що їй удасться цілком поневолити Україну.

В роках 1768-1774 велася московсько-турецька війна. Цю війну вдалося Москві виграти з допомогою козаків. Але як тільки москалі уклали з турками мир, московська армія, що перебувала недалеко Січі, дістала наказ від цариці Катерини напасти на Січ і її знищити. Велика армія з 85 тисяч москалів обступила Січ. Запорожці не сподівалися такої „подяки" за допомогу у війні. Побачивши жерла 50 гармат, націлених на Січ, запорожці стали готуватися до бою. Тоді виступив січовий священик, Володимир Сокальський. Не бажаючи допустити до проливу крови, він став відраджувати козаків від боротьби. І запорізький гетьман, Калнишевський, був переконаний, що вже запізно на оборону. Січ піддалася ворогові. Це було 4 червня 1775 року.

Засідка козаків на вороже судно

Січову старшину москалі закували в кайдани й вивезли далеко на північ. Калнишевський прожив ще 20 років у тюрмі-монастирі на Соловецькім острові. Рядових запорожців або переведено в селянський стан, або забрано до московського війська.

Не стало Січі, яка більше як 200 років обороняла життя і волю українського народу. Але, як каже народна пісня, „хоч і пропало славне Запоріжжя, та не пропала слава". Ця слава — то пам'ять у народі про своїх оборонців-лицарів. Вона дійсно не пропала. Минуло більше як сто літ після зруйнування Січі і в Галичині почали творитися протипожежно-руханкові товариства під назвою „Січ". Як тільки на початку Першої світової війни з'явилася в Галичині можливість організувати рідне військо для боротьби з Росією, його названо „Українські Січові Стрільці". А коли в Києві проголошено створення незалежної української держави, то найкращий корпус її війська вибрав собі назву „Січові Стрільці". Назви інших військових частин також нагадували давнє Запоріжжя. Все українське військо мало назву „козацтво". Крім того, були „Запорізький полк кінних гайдамаків", „Запорізька дивізія", „Запорізький корпус", „Козацько-стрілецька дивізія" та інші подібні назви.

Перемога!

Все це значить, що в українськім народі, який не заломився духом у довголітній тяжкій неволі, не вмерло бажання жити вільним життям — таким життям, за яке боролись січовики-запорожці.

Пояснення-словничок: **докір — reproach, blame; хан — титул татарських володарів; зверхність — supremacy; валка — каравана (string of carts); прикордонний — frontier; пограниччя — землі біля кордону; залога — гарнізон (garrison); вбитися в силу — стати сильним, зміцніти; пустошити — to devastate; жерло (гармати) — muzzle.**

Печать Запорізького Війська

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ

ГОЦА ДРАЛА

Ґоца й ґном не дармували,
Пару човників придбали.

В мандри час! Ось літо вже!
Тільки хто нас повезе?

Гоца просить жабенят,
Ну, а ґномик — пташенят.

— Позмагаймось! — каже Гоца.
— Добре — ґном на те охоче.

Досвіт сонця Гоца встала,
Скік у човник і помчала.

Ґном заспав . . . Мов на сміх,
До човна пташат запріг.

Славні „коники" — жабки,
Мов мотори — їх лапки.

Та нараз бузька уздріли —
Гульк на дно і там присіли.

Гоца Драла в воду впала,
Щастя — рибка врятувала.

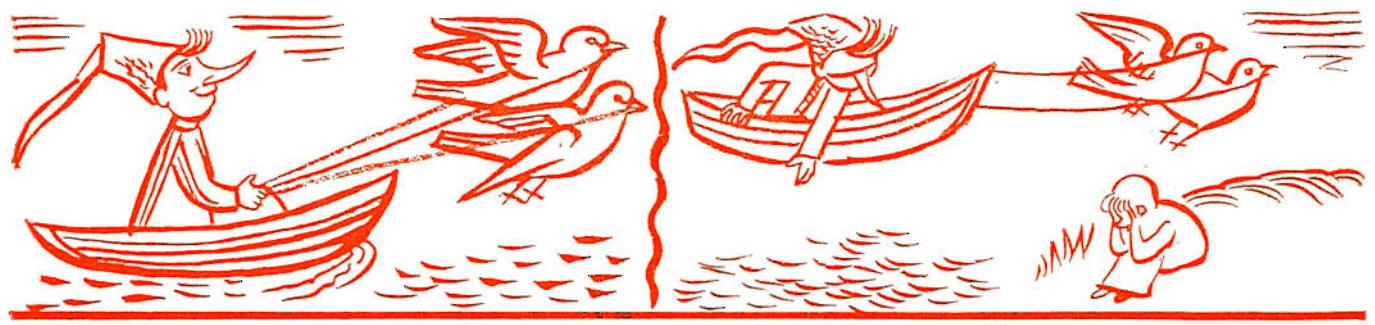

Пташенята над водою
Човника тягли рікою.

Потім крильми злопотіли,
У повітря підлетіли.

Гоцу швидко перегнали,
Хвостиками помахали.

Осип ЗАЛЕСЬКИЙ

ДМИТРО БОРТНЯНСЬКИЙ

Минає 150 років від дня смерти одного з найвидатніших композиторів української церковної музики, Дмитра Бортнянського. Народився він 1751 року в козацькій родині на Чернігівщині, в місті Глухові. По зруйнуванні москалями гетьманської столиці Батурина 1708 року Глухів був столичним містом останніх українських гетьманів.

Дмитро Бортнянський

Бортнянський ще малим хлопцем мав гарний голос і співав у церковному хорі. На нього звернули увагу знавці співу, і навіть сам гетьман Кирило Розумовський. Гетьман наказав забрати Бортнянського до царської хорової капелі в Петербурзі (тепер Ленінґрад). Ця капеля була тоді одним із найкращих хорів у Росії. Було в ній багато хлопців з України, бо Україна здавна славилася добрими співаками.

Бортнянський учився музики в дириґента цього хору, італійця Ґалюппі. По кількох роках Ґалюппі вернувся до Італії і забрав з собою молодого Бортнянського. В Італії завжди стояла високо музична культура. Бортнянський побував у різних містах Італії — Римі, Венеції, Больонії, і закінчив там музичні студії.

У той час композитори присвячували багато часу писанню великих музичних творів — опер. Бортнянський пішов їх слідами і написав три опери до італійських текстів: „Креонт", „Алкид" і „Квінт Фабій". Їх почали виставляти в італійських театрах. Бортнянський став славним музикою-композитором.

Згодом його покликали назад до Петербурґу. Там він став учителем музики на царському дворі, а потім дириґентом царської хорової капелі. У Петербурзі творив він опери до французьких текстів, бо французька мова була тоді мовою освічених людей у Росії. Крім опер, створив він багато музичних творів для оркестри і фортепіяна та сольових пісень для співу. Але найбільше працював над хоровими творами до релігійних тектів, що їх він називав „духовними концертами". Таких „концертів" написав він 35 для мішаного хору на чотири голоси і 10 для подвійних хорів (на 8 голосів), 14 гимнів „Тебе Бога хвалим" та пісні до св. Літургії. В 1778 році появилася в Петербурзі друком релігійна пісня „Як славен наш Господь в Сіоні". Її й досі співають не тільки українські, але й чужинецькі хори. То була перша релігійна пісня, що появилася друком у тодішній Росії.

Релігійні твори Бортнянського, що мав великий талант і добру музичну освіту, належать до кращих зразків релігійної музики. Вони поширилися головно в Україні, бо в цих творах чути подих української землі, поважний молитовний настрій української Церкви та побожність українського народу. Може тому вони й не дуже подобаються москалям.

Бортнянський прожив більшу частину свого життя в Петербурзі, де до смерти в 1825 році був дириґентом хорової капелі. Тому історики музики зараховують його до російських композиторів, хоч він і своїм походженням, і музичним стилем належить до українських композиторів. З його творів брали собі взір пізніші покоління українських композиторів церковної музики.

Твори Бортнянського видано друком у Москві. Коли там прийшли до влади комуністи вони наказали їх спалити. Тому тепер рідко можна побачити друковані твори Бортнянського.

Олександер ЛОТОЦЬКИЙ-БІЛОУСЕНКО *Ілюстрації Михайла МИХАЛЕВИЧА*

ЛИСИЧКА СЕСТРИЧКА

53. І НА ДІРЯВИЙ ГОРНЕЦЬ ЗНАЙДЕТЬСЯ КУПЕЦЬ

Хитрувала Лисичка-Сестричка, і все їй щасливо велося. Але, як кажуть, і на дірявий горнець знайдеться купець. Доводилось таки й лисичці випити гіркої.

Бігла лисичка яром, бачить — одна вівця відчалила від отари і пасеться сама понад яром. Хоче лисичка ту вівцю здобути, та боїться заводитись з нею, бо, як побачать пастухи, то недобре буде . . .

Підійшла лисичка до вівці ближче та й каже:

— Здорова була, овечко!

— Здорова, лисичко! Що доброго скажеш?

— Та це я так з нудьги не знаю, з ким поділитися своїм горем.

— А яке тобі, лисичко, горе?

— Та як же! — каже лисичка. — Хто б що не зробив, а я все відбуваю. Лис нашкодить, а мене лають: „Сяка-така лисиця!" Чоловік чоловіка одурить, а мене згадують: „Хитрий, як лисиця". Чи не досадно ж тут? Нема в світі правди!

— Та й нам немало дістається, — відказує вівця. — Хто б не зробив яку дурницю, зараз вівцю згадують: „Дурний, як вівця!" Так, нема в світі правди!

— То ми з собою все одно, як сестри, — каже лисичка. — Ходи зі мною жити! Підемо далі в ліс та й не будемо чути, що про нас казатимуть.

Пішли в ліс. Лисичка вже почала міркувати, з якого боку зручніше на вівцу напасти. Прискочила вона до вівці та й каже:

— Це мій кожух на тобі!

— Як же це так твій? — дивується вівця. — Він зроду мій, навіть не здіймається.

— А я кажу, що мій! Зараз віддай, бо силою його здійму!

Бачить овечка, що непереливки. Почала міркувати, як би їй одурити лисичку. Прийшло їй тут до голови, що її господар ставить кожної ночі пастку в курнику біля дірки. Пройшли вони ще трохи. От вівця й каже:

— А знаєш, лисичко, у мого господаря багато курей, а собак у дворі не водиться. Коли хочеш, погощу тебе курятинкою. Я знаю, куди зайти й куди вийти.

— Ходім, ходім, овечко! — зраділа лисичка.

Пішли до села. Уже стемніло. Вже коло курника лисичка питає:

— А чи безпечно тут, овечко?

— Безпечнісінько! Лізь сміливо он у ту дірку.

Тільки лисичка просунула туди лапу, а пастка пац! — і прихватила її лапу. Лисичка туди-

сюди, смик-смик — не пускає. А вівця скоріше до свого приятеля Сірка та й кличе його до лисички „на пораду".

Почула лисичка собаче гавкання та шарп ногу з усієї сили! Геть шкуру здерла. Та хоч у червоному сап'янці, то встигла таки драла дати.

Довго вилежувала лисичка, поки загоїлась нога. Нікому й не признавалася, що її вівця так одурила, а, на її щастя, ніхто з лісового створіння не бачив цього.

Вже й забула лисичка ту пригоду, та сталася з нею друга, ще гірша.

ЛИСИЧКА І РАК

Біжить лисичка полем, добігає до річки, аж дивиться — рак виліз з води на камінь та кліщі точить, щоб гостріші були.

Лисичка якраз добре поснідала, їсти не хотіла — краще над раком позбиткуватися.

— Здоров був, раче! — каже йому. — Це ти, мабуть, до косовиці готуєшся, що кліщі гостриш?

Поздоровив її рак та й каже:

— Я кліщами роблю те, що ти зубами. Тож треба, щоб гострі були.

А лисичка йому:

— От, розказують, що ти сім літ по воду ходив та й ту на порозі розлив. І справді, як тобі

ходити, коли на ногах маєш зуби? Правда ж, признайся?

— Може те колись і правдою було, та тепер брехнею стало! — розсердився рак. — Ось коли хочеш, то побіжимо наввипередки. Я тобі ще на один скік уперед ходу дам. Біжім он до тієї осички!

Весело стало лисичці, що рак з нею навперегони йде.

— Як так, то й так! — каже.

Повернулася до осички, стала на один скік поперед рака й дожидає, поки той скаже бігти.

А рак учепивсь кліщами до лисиччиного хвоста, підібрав усіх вісім своїх ніг і гукає: „Но! Біжім!"

Побігла лисичка хутко-хутко. Добігає до осики, повернулась, щоб поглянути, де там той рак чимчикає, аж чує позад себе:

— Та й забарилась же ти, лисичко! Я вже й на осику лазив, усе тебе визирав, чи скоро прибіжиш.

Здивувалась лисичка, аж рота роззявила:

— Чи таке видано? — каже.

Засоромлена побігла в ліс.

(Продовження буде)

Пояснення-словничок: **„На діравий горнець знайдеться купець — приповідка. Тут: кожному може трапитися невдача. Випити гіркої — зазнати невдачі, лихої долі; відбувати — тут: відповідати за щось; пастка — trap; клац — наслідування звуку металу, зубів тощо; смикати — шарпати, сіпати; Сірко — ім'я собаки; червоний сап'янець — червоний черевик з м'якої шкури. Тут — кров на пораненій нозі; дати драла — втекти.**

Вероніка ФІЛОНОВИЧ *Ілюстрація Юрія КОЗАКА*

КИЦЯ ХАТКУ ЗБУДУВАЛА

Киця хатку збудувала,
Друзів в гості запрохала:
„Всі приходьте на обід,
Погуляємо як слід!

Музикантів я найняла
І всього для вас придбала:
В мене яблучка, і вишні,
І мпинці, й пампушки пишні!"

Всі гуляли, тільки мишки
Не дістали хліба й кришки,
Бо вони котів боялись
І у нірки поховались.

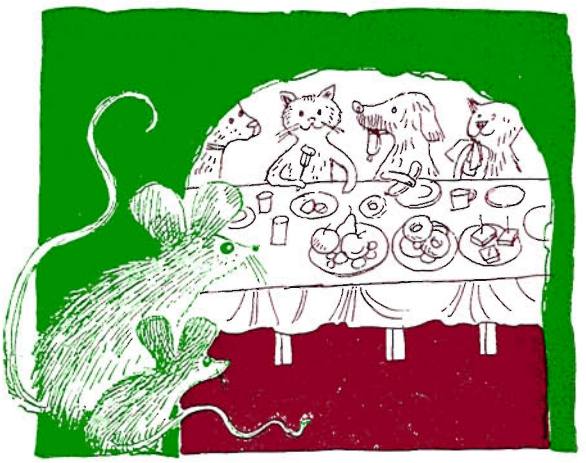

К. ПЕРЕЛІСНА *Ілюстрація Оксани ЦЕГЕЛЬСЬКОЇ*

ХВОРА КИЦЯ

Наша киця зажурилась —
Всі пішли гуляти,
А її саму, бідненьку,
Залишили в хаті.

Чом же киця не гуляє,
А лежить у ліжку?
А тому, що ще учора
Заскалила ніжку.

І не винна в тому киця, —
Так воно все склалось,
Що наскочила на шпичку,
Як в садочку гралась . . .

Та . . . не гралась, але гналась
За шпачком сіреньким.
А тепер лежи та лизькай
Ніжечку хвореньку.

Заскалити — загнати скалку, шпичку, злегка поранити; шпичка — колючка (prickle, thorn); шпачок — шпак (starling, wren).

ІВАСЬ І ПЕС ВІВЧАР

I

Прийшла весна. Сонечко землю огріло, трава підросла, квіти голівки попідіймали, розцвіли й дерева зазеленіли.

Звірята взялися до праці: хто хатку направляє, хто городчик копає. А хижий вовк по лісі ходить, на галяву поглядає, думає-гадає, коли то вівці пастися вийдуть. Дуже хочеться вівцю вкрасти та м'яса поїсти, бо такий голодний, що ледве ходить, і похудав — сама шкура й кості.

II

Край лісу було село. В тому селі жив сирота Івась. Івась служив у наймах, працював пильно, кожного послухав, усім допомагав. Селяни любили Івася за його щиру вдачу. Стали вони просити Івася, щоб пас їх овець.

— Ти, — казали селяни, — найліпше овець доглянеш, а то хижий вовк усе в нас вівці краде.

Івась нікому ніколи не відмовляв і на цей раз погодився стати пастухом.

Ось і став Івась пасти овець на галяві. Та так уже доглядає, так пильнує, щоб, не дай Боже, яка біда не скоїлась. Сорому було б на все село.

Івась був сирота, не мав змоги ходити до школи. Та він, щоб не робив і де б не був, усе книжки з собою носив, навчився абетки й у вільні хвилини читав. Та тут при вівцях годі було про книжки думати, бо ока не можна від овець відвести. Було кругом галяву обійде, всюди загляне, чи все гаразд. Не раз сонечко пригріє, і задрімати хочеться, то він пісню заспіває, до овець заговорить і сон прожене.

Ой, як то любо та весело на тій полонині!

III

На галяву вийшов пес та такий сумний, аж голову опустив.

— Що сталося, песику? — питає Івась.

— Ой, друже, біда мені! Ось від ранку йду, чималий шмат дороги пройшов, втомивсь і їсти хочеться, а нема чого.

— А куди ти йдеш?

— Не знаю, іду долі шукати.

— Ну, добре, покищо йди зі мною туди, до річки! Посідаємо, відпочинеш і розкажеш мені про свою біду.

Посідали над річкою. Івась, довго не думаючи, добув свій обід з торби — кусок хліба та сала, поділив надвоє.

— Їж, песику, підкріпись, бо не знати, яка тебе далека дорога чекає. А чого ти лишив свій дім?

— Ой, братіку, скоїлась у мене велика біда: провинився я перед своїм господарем. Кілька років я вірно йому служив, і господар мене шанував. Та вчора я загулявся, а хитра лисиця підглянула, що мене нема, та до курника та й всі кури до лісу повиносила. Ох, яке горе я пережив: насварив на мене господар, побив і з подвір'я вигнав: „Іди геть, не хочу тебе більше бачити!" Скільки я не просився, та годі! „Іди та йди!" Ось іду та притулку шукаю.

Івась вислухав усе, призадумався та й каже:

— Чи не погодився б ти, песику, овець зі мною пасти? Робота не тяжка, хліб та сало люди добрі дають. У згоді будемо жити.

— Добре! — аж заскавулів песик і з радости хвостом замахав.

— Вівчарем назву тебе від сьогодні, — сказав Івась.

Івась з Вівчарем подружили, навчив Івась Вівчаря овець до гурту зганяти та на гірку бігати й дивитися, чи вовк не підкрадається. Вівчар пильно сторожив кожну вівцю. І легше Івасеві було, мав час книжку почитати та й часом у затишку подрімати.

IV

Але одного разу, як Івась задрімав, вівці підняли галас. Івась скочив на рівні ноги й побачив, як Вівчар б'ється з вовком. Івась побіг на поміч Вівчареві. А вовк не в силі з двома ворогами битися — втік чимдуж до лісу.

Ходив по лісі голодний вовк і журився:

— Що мені робити? Чи то не стид з голоду помирати? Піду, таки піду по вівцю!

Знову вовк підкрадається тихенько під гірку. А вівчар з гірки ока не спускає.

— Що робити? — роздумував вовк. — Таки треба вівцю вкрасти, бо з голоду помру!

Набрався вовк відваги, підбіг до вівці, та в ту мить Івась і Вівчар кинулись на вовка. Вовк ледве живий утік. Від того часу вовк більше не наважувався нападати на овець.

V

Івась з Вівчарем кілька років пасли вівці, і ніякого лиха не було. Селяни були задоволені, платили Івасеві добре. Він став уже парубком, хотів господарювати. Селяни допомогли Івасеві збудувати хату. Він розвів великий сад і город, поставив вулики. Кругом хати росли соняшники, ніби в кожне вікно заглядало сонце.

Хто йшов, той на Івасикову хату поглядав та добра йому бажав.

Добре жилося Івасеві з Вівчарем. Овець уже не пас, господарював на своїм полі, а Вівчар йому помагав.

Леся і Оля Козак

НЕ МУСИТЬ...

Отець катехит: — Чи ти, Славку молишся перед їдою?

Славко: — Не мушу молитися, бо моя мама варить смачно.

ДЕРЕВА

(Подав Яр Славутич)

(Рухова гра — виконувати стояги.)

Дерева, клени розростаються
Так широко! Гілки
Навкопо простягаються,
Ростуть на всі боки.

Простягати широко руки)

Дерева, сосни витягаються
Так високо! Вони
Неначе вже торкаються
І хмари й вишини.

Піднімати руки вгору)

Дерева, верби нагинаються
Так низько! На землі
Полежати збираються
Листочки їх малі.

(Опускати руки вниз)

Клен — maple; сосна — pine; вишина — height, sky; верба — willow.

ТЕЛЕВІЗІЙНА ПРОГРАМА ДЛЯ ДІТЕЙ „У ТІТКИ КВІТКИ"

У Торонті, Канада діє українська телемайстерня „КВІТКА", яка виробляє й передає телевізійну програму для дітей „У ТІТКИ КВІТКИ".

Ця програма дуже подобається українським і неукраїнським канадським дітям і втішається великим успіхом у малих глядачів, які радо її спостерігають і нетерпеливо чекають на кожну її передачу.

Подаємо місцевості, телевізійні станції і дні та години, коли канадські діти можуть спостерігати цю інтересну телепрограму.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК У ЧИСЛІ „ВЕСЕЛКИ" ЗА КВІТЕНЬ 1975 р.: ЯКИЙ ЦЕ ПРИВІТ? Христос Воскрес! СКАЖІТЬ, МАЛІ ГЕОГРАФИ!

Хто з вас, діти, пильно вчився,
І на мапи все дивився,
І книжки читав із шафи,
Певно знає, що жирафи
В Африці, не в нашім краю,
У сагарах проживають.
А верблюд, хоч людям служить,
Вибагливий він не дуже —
Вмить колючий з'їсть кактусик,
А в біді й патик розкусить.
Скажуть, певне, діти мудрі,
Що на півночі, у тундрі,
Де покрите все снігами,
Бідні люди їздять псами.
Кожний знає не віднині,
Що вода — це скарб пустині.
В ескімосів з льоду хата,
А зі снігу там загата.
Струсь, хоч птах, „копита" має,
В Африці він проживає.
Ген на півночі є море,
В нім крижини, наче гори —
Там живуть ведмеді білі,
Плавальники скорі, смілі.
А кремезні крокодили
Не в Дніпрі живуть, а в Нілі.
В вирії, де зим немає,
Там чобіт ніхто не знає.
Скирту мудрих книг читав я,
Вчених всіх також питав я
І дізнавсь, нарешті, діти,
Що на всім широкім світі
Тих країн вони не знають,
Де вареники літають
Просто в рот... Еге ж, дарма!
Ну, та й добре, що нема!

М. Петрів

ШКОЛЯРИКИ

Їх громадка невеличка —
Братіки два і сестричка.
Ранком разом йдуть до школи
Леся, Юрчик і Микола.
Леся дуже ще маленька,
Але вчиться вже гарненько,
Книжки й зшитки чисті має,
Гарно віршика читає.
Вчитель каже: „Любі діти!
Треба всім отак учитись."
Братчики учаться гарно,
Не марнують часу дармо,
Всі рахунки добре знають,
Казку ладно пам'ятають,
А до того ще й чемненькі
На потіху батька неньки,
За те ненька їх пестує,
Приголубить, поцілує.

К. Перелісна

Сценарій і текст: Роман ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH

Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ
Illustrations: P. CHOLODNY

БОГДАН-СІЧОВИЙ СТРІЛЕЦЬ
ІСТОРИЧНА КАЗКА

BOHDAN-SICHOVY STRILETS
UKRAINIAN TALE

РОЗДІЛ XVIII: ПІДЗЕМНИЙ ВХІД

CHAPTER XVIII: UNDERGROUND PASSAGE

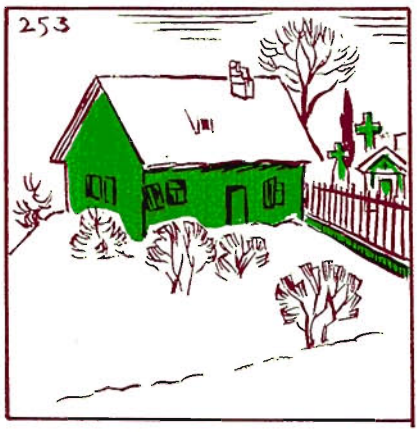

На передмісті Києва, над яром біля кладовища, стояв спорожнілий дім цвинтарного сторожа.

There was an empty house, once occupied by the cemetery guard, on the outskirts of Kiev just over the ravine near the cemetery.

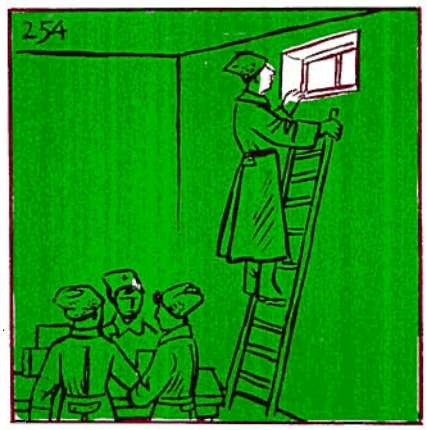

У льоху цього дому переховувався Богдан з трьома товаришами зброї.

Bohdan and three of his colleagues in arms were hiding out in the basement of that house.

— Копайте підземний хід аж до найближчої гробниці, а землю висипайте заднім ходом у яр.

"Dig an underground passage to the nearest grave," ordered Bohdan. "Dump the soil into the ravine through the back door."

Червоний військовий комендант Києва мав слушну причину сердитися.

The Red military commander of Kiev had good reason to be angry.

„Біля Михайлівського монастиря невідомі диверсанти роззброїли патрулю міліції, — повідомляв телефон.

"A group of unknown saboteurs disarmed a police patrol near St. Michael's monastery," somebody was reporting over the telephone.

„Якась ватага на Печерську напала на воза з амуніцією і забрала кілька скриньок".

"A band held up a munitions truck in Pechersk and took off with a few boxes."

(Продовження буде)
(To be continued)